

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

PAS OP VOOR DE SLANG

"er is niet met al, behalve dit Man voor onze ogen!"

Numeri 11:6b

Lege broodtrommels, en dan geen bakkerswinkel in de buurt! 't Gevolg daarvan is hongerende mensen, kinderen die smeken: "mam, ik heb zo'n honger", wanhopige ouders, die de honger niet kunnen stillen.

Wat had de Heere het welgemaakt voor Zijn volk, dat Hij uitgeleid had uit Egypte. Na zes weken was al het meegenomen eten op. In de woestijn stonden geen vruchtbomen. Er was niets te eten. Dat verlore volk was geheel aangewezen op goddelijk hulpbetoon. Zou de Heere wel verlossen en daarna niet verzorgen? Daar was het manna. Elke dag weer. Eén dag in de week niet. Eén dag dubbel. Veertig jaar lang! Ze mochten uitgaan buiten de legerplaats. Een vader ging uit met een grote pan, maar hij hield niet over, en het jochie kon slechts zijn beide knuistjes vullen, maar hij kwam niet tekort; en wat konden ze met dat brood uit de hemel al niet doen. Ze konden het zo eten; ze konden er koeken van maken; ze konden het bakken. Wat ze er ook mee deden, altijd was de smaak voortreffelijk. Voedselkundigen van nu zouden het zeer aanbevelen hebben. Er zat alles in wat het lichaam van node heeft. Om het zo te zeggen: vitamines van a tot z.

Helaas, helaas er kwam een tijd dat ze er schoon genoeg van kregen. Iedere dag weer dat manna – ze werden het zat. Wat was er in Egypte een afwisseling van voedsel, en hier in de woestijn alleen maar manna. Zelfs kwam er een tijd dat ze ervan walgden. Toen openbaarde zich de toorn van de Heere. Vurige slangen kwamen uit alle hoeken en gaten. Het slangengif was dodelijk. Vele doden vielen er.

Nog is er Manna. De Heere Jezus heeft betuigd: "Ik ben dat Manna dat uit de hemel is neergedaald", en: "Wie van dit Brood eet zal niet sterven maar leven". Hij is het levende Brood. Geworden door Zijn lijden en sterven aan het kruishout op Golgotha. Hij plaatste voor de

noodzaak van het eten van dit Brood. Omdat de mens geen leven heeft in zichzelf. Velen ergerden zich daaraan en keerden Hem definitief de rug toe.

Als het goed is regent dat Manna 's zondags in de kerk. Immers de Heere Jezus gaf Zijn discipelen de opdracht: "Geef gij hun te eten". Die opdracht is er voor elke dienaar van het Woord. Dat houdt in dat de prediking vol dient te zijn van Christus. In Hem is een onuitsprekelijke rijkdom. Een rijkdom die juist naar voren treedt tegenover onze armoede, onze verlorenheid, onze verdorvenheid, onze zonde, onze schuld.

Elke gezant van Christus zal – hoelang hij ook in het ambt staat – belijden: "ik heb de helft nog niet gezegd", en ook een kerkmens zal met de koningin van Scheba uitspreken: "de helft is mij niet aangezegd". Toch zal elke dienaar van het Woord hoe stumperig en onvolkomen het dan ook geschiedt, de weerklank ervan in zijn hart ervaren.

Hoe rijk is het als na de dienst in de consistorie in het dankgebed wordt uitgesproken: "Heere, wat was er een overvloed". Rijk is het als op de zondagavond thuis gehoord mag worden: "het manna kwam neer, en ik heb gegeten tot verzadiging toe". Zulk een ziel zingt uit de volheid van 't gemoed, gedachtig aan die milde overvloed.

De Heilige Geest werkt de honger naar het levende Brood, en Hij zorgt ervoor dat er Brood is op de kansel. Hoe erg als een verkondiger van het Evangelie constateert: er was in de kerken geen honger. Nog erger is het als er hongerenden zijn, en stenen voor Brood gegeven wordt. Wie kan stenen verdragen? Ligen ze niet zwaar op de maag?

De vraag is evenwel: zijn wij beter dan Israël? Zijn er ook vandaag niet die uitspreken: Dat Manna en altijd weer dat Manna dat is te eentonig; we willen nu wel eens wat anders. Zou het kunnen zijn dat er geen honger is naar het levende Brood? Zou het ook kunnen zijn dat men zich ergert aan die woorden van de Heere Jezus: "gij hebt geen leven in uzelf"?

Erg is het als men niet hongert naar het

Manna dat uit de hemel is neergedaald. O zeker – er zijn er die niet meer hongeren naar het Manna, omdat ze leven uit de gave en niet uit de Gever. Ze hebben het standpunt: eens verzadigd dat is altijd verzadigd. De zulken hebben het mis, helemaal mis. Want de weg van de Heilige Geest is altijd minder zonde doen en groter zondaar worden. De zulke hongert altijd weer en altijd meer naar het levende Brood. Zij worden zelfs dagelijks begenadigd, met het Manna, het hemelse Brood verzadigd, in de kerk en thuis.

Zondag aan zondag te mogen horen het kostelijk Evangelie, en dat dient opgediend te worden in gouden schalen, laten we houden wat de Heere heeft gegeven. Dat we toch niet zijn als Israël in de woestijn.

Er is heden een ernstige waarschuwing: de toorn van God openbaart zich als het Manna dat Hij gegeven heeft, gemaakt wordt. Er zijn dan wel geen slangen. Echter – er is wel dé slang, en zijn gif is dodelijk!

Daarom vanuit grote bewogenheid: pas op voor dé slang!

P. van Zonneveld.

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie van ds. P. van Zonneveld geplaatst over Numeri 11:6b. Ds. P. den Butter schrijft een column getiteld "Agenda GS 2010." Ds. M.C. Tanis schrijft over 2 Tim. 2:16-18 onder het opschrift "Een dringende aansporing." Ds. K. Hoefnagel schrijft in zijn vragenrubriek over het gebed in de eredienst. Ds. P. Roos levert onder de titel "Federatie" zijn bijdrage. Ds. J.M.J. Kieviet begint een nieuwe artikelenserie onder het opschrift "Och, dat het nog eens kwam te gebeuren..." Van mijn hand een artikel over Jean Taffin. Uit de Saambinder hebben we een eerste artikel overgenomen van de hand van ds. G.J. van Aalst over homofilie.

Verschijning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 14 februari verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 7 februari.

Ontmoetingsdag

We geven u alvast de datum en de plaats door: D.V. zaterdag 29 maart in Werkendam.

Ambtsdragersconferentie

D.V. vrijdagavond 4 april a.s. Inloop 19.00 uur (met koffie) en de aanvang is 19.30 uur. De sprekers deze avond zijn: ds. A. van Heteren uit Urk (CGK) en ds. K.J. Kaptein uit Lunteren (HHK). Locatie: Herst. Herv. Bethelkerk, Azaleastraat 4, Wezep.

AvH

Ambtelijke praktijk

EEN DRINGENDE AANSPORING

2 Tim. 2:16-18

Duivel

Welk een scherpe naam geeft de Heere Jezus de duivel. Hij noemt hem een mensenmoorder van den beginne. Een massamoordenaar. Joh. 8:44. Dit is hij de eeuwen door. Van het paradijs tot

het einde van de wereld. Die macht bezit hij, want hij is de overste van de wereld. Dit weet hij en daarom laat hij zijn kracht zien. Het bewijs daarvan zien wij tijdens de verzoeking van de Heere Jezus in de woestijn. Nu is de duivel erop uit om de mens in het eeuwig verderf te storten. Zijn mooie woorden kunnen aanlokkelijk overkomen. Als waarheid zelfs. Maar hij is een leugenaar. Vanaf het begin, zegt Jezus. Uit liefde waarschuwt de Heere Jezus voor hem. Ook Paulus wijst op hem en zegt: de duivel doet zich voor als een engel des lichts. De duivel of te wel de satan kent God de Heere en Zijn woord. Het religieuze leven is hem niet onbekend en hoe de tijdgeest waait en waartoe. Hij werkt met schijnschone motieven. Leer en levensgedachte zelfs overtuiging wil hij verduisteren en waar mogelijk is veranderen. Niet afschrijven. Hierin zien we zijn tactiek. En daarin is de duivel hoogst gevaarlijk. Paulus zijn de werkingen, de listen van de duivel niet onbekend. Hij doorziet de duivel in zijn werk. Het werk nu van de duivel wordt gedaan door zijn dienstknechten. In de wereld, maar ook in de kerk. In de gemeenten. Attentheid is geboden

Attentheid

Vandaar dat Paulus met overtuiging schrijft aan Timotheüs: stel u tegen het ongodelijk roepen, want zij zullen in meerdere goddeloosheid toenemen (vs 6a). Paulus doorziet de dwaalleraars. Hij kwalificeert hun leer. Is dit overdeven? Overtrokken? Beslist niet! De sprekers zijn kletsers. Zwetsers. Zo noemt hij ze. En gawe om te spreken ontbreekt hen niet. Zeggenskracht is hun eigen. Laat over hun houding of spreken niet gemakkelijk gedacht worden. Het kan zo zijn. Zulke personen zegt men zijn er een poosje. Elk getij heeft weertij. Laten we onthouden dat dwalingen geen einde nemen. Ze kunnen zich wijzigen. Verdwijnen doen ze niet. De grote auteur blijft werken. Hij gaat door met verleiden. Verblindend. Verdraaiend. Hoe de Heilige Schrift gelezen kan worden. Op zeer listige en sluwe wijze leidt hij tot de overtuiging van tijdgebondenheid van Schriftgedeelten of teksten. De gedachte gaat leven dat de Heilige Geest in theologische ethische zaken meer zicht en aanvaardbaarheid geeft dan wat vermeld staat in de Bijbel. De Bijbel heeft zeker waarde. Maar het is niet alleen of slechts ten dele het Woord van God. Het enig gezaghebbende woord voor alle tijden en omstandigheden is te sterk of zelfs overdeven. Het accent valt ook voor ieder persoonlijk op vrijheid. We zijn vrije mensen. Christus heeft ons vrijgemaakt. De leus is vrijheid, blijheid en goed zijn voor je naaste. Liefde en trouw

zijn twee modewoorden. Maar laten we het woord van Paulus niet overslaan. Zeer scherp zegt hij van de dwaalleraars dat zij in meerdere goddeloosheid zullen toenemen (vs. 16b). Wat hij eraan toevoegt is aangrijpend: hun woord zal voorteten als de kanker (vs. 17a). Het woord van de dwaalleraars werkt als de handelswijze van een sluipmoordenaar. Als een kankergezwel dat om zich heen grijpt en zich uitzaait. Zo nu werkt hun spreken of schrijven. Het is als een ziekte die alle organen aantast. De dwaalleer is levensgevaarlijk. Levensverwoestend. Welk een vergelijking maakt Paulus. Gaat hij hierin niet te ver? Moet dit zo? Die vragen kunnen naar boven komen. Vandaag zijn ze er. Men hoort of leest ervan. We dienen te onthouden dat wat we lezen in 2 Tim. 2: 17 in de Bijbel staat. In Gods onfeilbaar Woord. Door de Heilige Geest gedreven heeft Paulus deze woorden geschreven. Ook ten voorbeeld voor ons. Natuurlijk niet om loze kreten te laten horen. Ongemotiveerd, ongegrond spreken is tegen de Schrift, al gebruikt men de Schrift. Elke waarschuwing, elke tekening van de werkelijkheid dient niet slechts om te signaleren, maar bijzonder om te blijven bij de waarheid van God en het belijden van Zijn onfeilbaar Woord.

Namen

In zijn schrijven noemt Paulus twee personen: Hymeneüs en Filetus (vs.17b). De vraag kan gesteld worden waarom Paulus hun namen noemt. Is dat wel terecht? Worden zij niet openlijk aan de schandpaal geplaatst? Tot die conclusie mogen we niet komen. Paulus handelt naar Matth. 18. Wanneer vermaningen niet leiden tot inkeer, tot bekering, dan moet naam en toenaam genoemd worden. Calvijn zegt: als mensen ketterijen leren die voort vreten als de kanker dan moeten die mensen ontmaskerd worden. In de vorige brief lezen we dat Paulus Hymeneüs en Alexander aan de duivel heeft overgegeven. Hij heeft hen buiten de gemeente gezet (1 Tim. 1:20). Ondanks de daad van Paulus ging Hymeneüs door en Filetus had zich bij hem gevoegd. Vandaar zijn naam. Van beiden kan gezegd worden dat zij een synthese wilden brengen tussen de Griekse cultuur en het christelijke geloof. Naar de Griekse gedachte en zelfs overtuiging was er een tegenstelling tussen het lichaam en de ziel. Het lichaam was ondergeschikt aan de ziel. Het lichaam werd gezien als een gevangenis voor de ziel. De ziel kon zich niet ontplooiën. Bij de dood verdwijnt het lichaam. Na de dood begint voor de ziel het echte leven. Die gedachtegang leidde tot de verachting van het lichaam. Maar dat niet alleen. Het christelijke geloof dat

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting

Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 10,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde

Staten en Canada 8 dollar per jaar.

Advertenties € 0,39 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

beleden werd, dat haaks stond op de heidense cultuur gedachte, verwekte haat. Want de wederopstanding der doden is een troostvol, rijk getuigenis van de Heere. Ik leef en gij zult leven! De Grieken zagen de wederopstanding van het lichaam als een degradatie van de ziel. We weten hoe de reactie was op de Areopagus toen Paulus sprak over de wederopstanding (Hand. 17). Twee heersende gedachten, de Griekse en het christelijk belijden, stonden scherp tegenover elkaar. In de samenleving moet je zo niet met elkaar omgaan. Vandaar dat de duivel gewerkt heeft aan een compromis. Hymeneüs en Filletus hebben door de duivelse ingeving een synthese gevonden tussen de Griekse cultuur en het christelijke geloof. Ze leerden dat de opstanding heel anders gezien moet worden. In het leven van een christen heeft zich de opstanding al voltrokken. Bij gelovigen is de grote vernieuwing ingetreden. Ze mogen zichzelf zien als mensen die staan in het nieuwe leven. Geen zonde, geen strijd, geen angst voor de dood. Men behoeft voor niets meer te vrezen. De vlag kan in top. En nu geen zondaar meer! De gevolgen van deze leer bleven niet uit. De ontkenning van de opstanding leidde tot zedenbederf. Tot losbandigheid. In het unieke hoofdstuk 1 Cor. 15 waarschuwt Paulus voor personen die de wederopstanding der doden loochenden. Ze zijn niet onschuldig. Hun leer is verderfelij. Ze ondermijnen de christelijke levenswandel en ze bederven goede zeden (1 Cor. 15:32 en 33). Wanneer we nu denken aan onze tijd dan vertonen zich de dwaalleraars op een andere wijze. Rechtvaardiging en heiliging worden uit elkaar gerukt. Het eerste of het tweede wordt alleen benadrukt of vanuit gegaan. Beide zijn echter voluit Bijbels en behoren bij elkaar. Wel onderscheiden, maar ze mogen niet van elkaar gescheiden worden. Ze zijn van en door de drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige geest. Vandaar dat het ware geestelijk leven wordt gezien in een Schriftuurlijk, Schriftgebonden leven. Het is ook het kenmerk van dit leven en ieder die het kent wil Schriftuurlijk geleid worden. Maar er is nog meer.

De Bijbel en de moderne cultuur

Het geloof in de Bijbel en het geloof in de moderne cultuur behoeven niet meer, zo zegt men, op gespannen voet met elkaar te staan. Die tijd hebben we gehad. We moeten niet meer tegenover elkaar gaan staan, maar naast elkaar. Theologen zoeken naar een boodschap die enerzijds nog een relatie heeft met de Bijbel en die anderzijds ook voor de moderne mens acceptabel is. We zien dit op theologisch en ethisch gebied. Naast

het huwelijk kunnen alternatieve levensvormen aanvaard worden. Samenleven in liefde en trouw moet aanvaard worden. Want waar staat het uitdrukkelijk dat je getrouwd moet zijn? De Bijbelse uitspraken over homoseksualiteit leiden bij nader onderzoek tot een andere conclusie dan voorheen gegolden heeft. Er moet, zo zegt men, ruimte zijn voor elke levensverhouding als er maar sprake is van liefde en trouw. De bezinning op homofilie en alles wat daarmee verband houdt binnen de kerken laat een lange weg zien. Onze kerken hebben een studiegroep benoemd die pas over drie jaar rapport moet uitbrengen op de synode. Is daar zoveel tijd voor nodig? De synode van 1986 heeft zich met het vraagstuk al bezig gehouden en kwam tot een uitspraak. Waarom nu zolang wachten? Waar houdt dit verband mee? Allerleigedachten komen naar boven. De opmars van evangelischen en de invloed in reformatorische kringen is merkbaar. In prediking, liturgie en levensovertuiging. Het "nu geen zondaar meer!" vindt weerklank. Rechtvaardiging en heiliging smelten ineen. Wat Christus gedaan heeft roept om de daad van de mens. Je moet jezelf waarmaken. De kennis van de zonde en verdieping van die kennis komt niet meer aan de orde. Dat behoeft niet meer. Wie wijst op Romeinen

De praktijk der godzaligheid

"Och, dat het nog eens kwam te gebeuren..." [1]

Het is al een poosje geleden, maar het staat me nog helder voor de geest. Het was binnen één- en dezelfde week. Opmerkelijk, dezelfde uitdrukking werd gebruikt, twee keer. Maar op een heel tegengestelde manier.

Allereerst door die oudere mevrouw die af en toe de diensten op zondag bezocht. Tot de eigen gemeente behoorde ze niet. Maar kennelijk was er iets dat haar aantrok. Want ze was er steeds weer. Na enige tijd trof ik haar op straat en kwam met haar in gesprek. Ja, de diensten en vooral de prediking lieten niet na indruk op haar te maken. Het gaf veel herinnering aan de preken die ze in haar jeugd had gehoord. Maar anderzijds voelde ze ook afstand. Want het was zo anders dan wat ze nu al jaren achtereen gewend was in haar eigen kerk. Het gaat toch om wat je met het Evangelie doet, in de week na de zondag. We hebben toch te kiezen voor Jezus, of niet?! Dat laatste miste ze min of meer. En toen kwam het. "Dominee, u preekt op de manier van: *Och, dat het nog eens kwam te gebeuren...*" In diezelfde week, enkele dagen later, za-

7 krijgt als antwoord dat Paulus het daar over zijn eertijds heeft. De gedachte aan overdoop gaat wortel schieten. De menselijke handeling spreekt van geestelijke volwassenheid. Het werk, het soevereine werk van de Heilige Geest, Die als Eerste begint in het leven van een mens, wordt opzijgeschoven. De noodzaak daarvan wordt ondergesneeuwd door allerlei menselijke daden. Wanneer het gaat over het belijden van de kerk dan wordt de catechismus uitgerafeld of als onbegrijpelijk gezien en daarom in de dienst slechts af en toe bruikbaar. Bij kritiek zegt men: er wordt gewerkt binnen het raam van Schrift en belijdenis. Laat niemand door deze uitspraak betoverd worden. Er dient gesproken en gehandeld te worden voluit naar Schrift en belijdenis. Het "er staat geschreven" dient te domineren. Wie zich daartoe wil inzetten krijgt namen die ontleend zijn aan de tijdgeest. Willen wij in de post-christelijke tijd een Schriftgetrouwe, een belijdenisgetrouwe zijn? Dan hebben we het niet gemakkelijk. Er is negering, soms blamering, maar door de Koning vertroosting. Hij sterkt door Zijn Woord wat tevens een daad is: Ik ben met u al de dagen

M.C. Tanis

ten twee jonge mensen in m'n studeerkamer. Ze woonden ergens in de stad. Nog niet zo lang geleden getrouwd. Ook hen had ik de laatste tijd dikwijls in de kerk gezien. Op het laatst elke zondag, twee keer zelfs. Er was een telefoontje gekomen. Of ze me eens spreken mochten. Natuurlijk. Kom maar. Toen bleek dat ze op zoek waren. Naar een kerkelijk onderdak. Het lag wat moeilijk. Beiden waren kerkelijk van achtergrond, dat wel, de één wat trouwer dan de ander. Maar er was wel een groot onderscheid. Beider afkomst was uit de flanken van het kerkelijk spectrum in ons land. De één ter rechter- en de ander ter linkerzijde. En zo waren ze op zoek. Want ze wilden zich samen ergens aansluiten. Samen, dat vooral. Nee, het bleke midden zochten ze niet. Het moest geen compromis zijn. De prediking moest ze aanspreken. Hun hart raken. En ook in dat gesprek kwam die uitdrukking op de proppen. Maar nu anders. "Dominee, bij u horen we in ieder geval niet: *Och, dat het nog eens kwam te gebeuren...*"

Werken of wachten?

Met het bovenstaande is een heel probleem aangeduid. Een probleem op diverse terreinen zelfs. Het probleem van

de **bijbeluitleg** allereerst. Wat zegt de Bijbel ons over het menselijke aandeel in het zalig-worden? Wat heeft de voorrang? Hoe lezen we de Schriften? Is de sleutel tot het verstaan van Gods bedoeling vooral gegeven in de *verantwoordelijkheid van de mens*? Is de boodschap van de Heere tot Zijn schepsel dat hij moet kiezen? Dat hij de plicht heeft om te geloven en zich te bekeren? Dat hij zich tot het uiterste beijveren moet om God te kennen en Hem te dienen? Is de achtergrond van de oproepen in Gods Woord misschien zelfs dat de mens daartoe ook in staat is? Wordt hij geactiveerd om de mogelijkheden die hij heeft ook optimaal te benutten? De Heere eist toch niet van de mens wat hij niet doen kan, of wel? Of moeten we Gods Woord op een andere manier lezen? Meer vanuit de leesregel van de *doodstaat van de mens*? Is dat de sleutel om de boodschap van de heilige Schrift te verstaan? De mens, tot niets goeds in staat. Omdat hij dood is in de misdaden en de zonden. En daarom geneigd God en zijn naaste te haten...

Een meervoudig probleem, ja. Want daarmee is het tegelijkertijd het probleem van de **prediking**. De getrouwe verkondiging van Gods Woord wil immers niet anders dan dat Woord van de Heere naspreken. Trouw en zuiver. Zodat met recht gezegd kan worden dat de leer die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, "de waarachtige en volkomen leer der zaligheid" is. Maar dan is het wel de vraag wat de spits van die prediking moet zijn. Is die te vinden in woorden als: "Strijd om in te gaan! Zoek de Heere en leef! Geloof Zijn heil- en troostrijk Woord!"? Of is dat vooral: "Het is niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt... Gij zult de Heere niet kunnen dienen... Niemand kan tot Mij komen..."?

Indien er sterke nadruk wordt gelegd op de plicht tot het komen, tot het geloven, etc., wordt dan niet al te optimistisch over de mogelijkheden van de mens gedacht? Wordt dan de breuk niet op het lichtst geheeld? En wordt de mens niet aangezet tot iets wat alleen maar op eeuwige teleurstelling zal uitlopen? Wordt die tot actie aangezette mens dan niet "in de bloemhoven gejaagd"? Maar anderzijds, wanneer de prediking als uitgangspunt heeft het volkomen faillissement van de mens en als het dringende appèl tot geloof en bekering hem wordt onthouden, wordt dan de ongelovige zondaar niet aanleiding gegeven zich voor zijn ongelooft te verontschuldigen? Zet zo'n prediking dan niet aan tot een gemakzuchtige lijdelijkheid?

Een meervoudig probleem, ja. Want nu

blijkt dat het hier niet slechts gaat om de zuivere bijbeluitleg en ook niet alleen om de ware prediking. Maar daarboven vooral om de diepe vragen die samenhangen met de wijze waarop de Heere een zondaar bekeert. Met andere woorden: om de **toe-eigening des heils** in de praktijk. Om dat wat plaatsvindt in de weg die de Heilige Geest met zondaren gaat. Het gaat hier over de allerbelangrijkste dingen in het leven. Het gaat om het antwoord op deze levensvraag: "Mijn ziele, doorziet ge uw lot? Hoe zult ge rechtvaardig verschijnen voor God?" En let dan vooral op dat 'hoe'.

Hoe zal ik zalig worden? Hoe zal ik ooit zonder verschrikken voor de rechterstoel van Christus kunnen verschijnen? Wat wordt er daarom van mij verlangd, hier en nu? Wat zal ik doen? Of heb ik niets te doen? Hoe zal ik tot Christus komen? Of kan ik helemaal niet tot Christus komen? Moet ik wachten tot Hij tot mij komt? Wachten, af-wachten soms? "Misschien komt Hij wel nooit. Dan zal duidelijk zijn dat de Heere kennelijk niet wilde dat ik zalig zou worden..." Zo denkt deze en gene wellicht. Heimelijk. Of minder heimelijk. Al dan niet met de verzuchting: "Och, dat het nog eens kwam te gebeuren..."

Actief of passief?

Over de dingen die met dit thema samenhangen, hopen we enkele keren met elkaar na te denken. Wat is het spoor dat de Heere ons in Zijn Woord dienaangaande wijst? Aangaande ons lezen van de heilige Schrift. Aangaande de prediking. En niet het minst met betrekking tot onze persoonlijke houding in dit vragencomplex. Ik besef terdege dat ik niet de eerste ben die hierover schrijft. Telkens weer cirkelen de vragen rond deze dingen. Maar daarom is het, denk ik, niet verkeerd hierbij nog eens speciaal stil te staan.

Juist deze weken hield ik me bezig met een tweetal boeken waarvan de inhoud rechtstreeks of meer zijdelings met dit thema samenhangt. Beide komen tot ons uit de schat van de kerk der eeuwen. Beide geschriften hadden een plaats in de geestelijke frontlinie van hun dagen. In beide wordt gezocht naar een bijbels antwoord op de vraag wat het ware

geloof is. Is dat activiteit of is het juist passiviteit? Uit beide geschriften geef ik, aan het slot van dit eerste artikel, een fragment door.

"Dat mensen het zaligmakend geloof zoiets simpels vinden, komt allemaal omdat er een geslacht is opgestaan dat onwetend is ten aanzien van de ware aard ervan. Het is omdat zo bijzonder weinig mensen een bijbels begrip hebben van de aard van de grote zaligheid die God schenkt. (...) Waarom is het dan onmogelijk voor de natuurlijke mens om het zaligmakend geloof te beoefenen? Laten we het antwoord ontleenen aan de geschiedenis van de rijke jongeling. Hij verliet Christus treurig, want hij had vele goederen. Ze hadden hem in de macht. Het waren zijn afgoden. Zijn hart was vastgeketend aan de dingen van de aarde. Christus was te veeleisend. Om alles los te laten en Hem te volgen, was méér dan vlees en bloed verdragen konden. Lezer, wat zijn uw afgoden?" [A.W. Pink, Een waar geloof. Vertaald en ingeleid door E.J. Brouwer. Kampen 2007, pag. 52, 53].

"Onbekeerde zondaren wordt bevolen, zij worden aangespoord en genodigd om in Christus te geloven ter zaligheid. Ik veronderstel dat wat God ook beveelt, waartoe Hij ook aanspoort of wat Hij ons ook vraagt te doen, dat datgene ook de plicht is van hen tot wie dergelijke woorden worden gericht. Als het zaligmakend geloof niet de plicht van de onbekeerden is, mogen wij dus verwachten dat in de heilige Schriften nooit een oproep tot geloof tot hen komt. (...) Waar wilt u heengaan? Jezus nodigt u tot Hem te komen. Zijn dienaaren smeken u in Zijn Naam om u met God te laten verzoenen. De Geest zegt: 'Kom!' en 'die wil, kome en neme van het water des levens om niet.' Een eeuwige hemel is voor u in de ene richting en een eeuwige hel in de andere. Uw antwoord wordt vereist. Hetzij het een of het ander. Kies heden wie u dienen zult." [Uit: Andrew Fuller, Aller aanneeming waardig. Over de oproep tot geloof. Vertaald en ingeleid door drs. P.L. Rouwendal. Kampen 2004, pag. 83, 182].

J.M.J. Kieviet

Kerkelijk actueel

FEDERATIE

In het Kerkblad voor het Noorden geeft ds. D. Visser enkele gedachten onder de sprekende titel: *Hoe lang houden we het nog uit? Hij doelt op het besluit van de laatste GS betreffende de beoogde eenheid met de Geref. Kerken Vrijgemaakt. Ik heb zelf aanvankelijk niet direct weer willen schrijven over de GKV en ook (nog) niet over de GS, maar nu ds. Visser de stilte doorbreekt, ga ik hem aarzelend volgen.*

Verval

Het besluit roept vragen bij hem op. Op deputatenniveau pas op de plaats, plaatselijk zoveel mogelijk gestalte geven aan de eenheid met de GKV. Hij merkt volkomen terecht op: "Het is in onze kerkstructuur onmogelijk, dat plaatselijke –groeïende– samenwerking met andere kerken geen gevolgen op landelijk niveau heeft.... Maar toch hebben de kerken samen –in de GS– besloten dat moet wat niet kan". Verder signaleert ook hij de groeiende tendens om alle nadruk bij de plaatselijke gemeenten te leggen. Als de GS trouwens vanuit deze tendens heeft besloten, slaat de balans toch door in het voordeel van de eenheid met de GKV. Dit terzijde.

Hij komt tot de merkwaardige gedachte dat onze kerken steeds meer afzakken naar een federatie van gemeenten. Hij noemt dat een federatief afslankmodel. Nog geen federatie met de GKV, wel een federatie met de eigen kerkelijke broeders. U schrikt daar met mij van: de CGK verworden tot een federatie. Hierop voortbouwend, zouden er heel veel zaken bijgesteld moeten worden. De Schrift, de belijdenis en de Kerkorde. Maar praktisch bekeken, staan de zaken er zo misschien wel voor. Het najagen van een federatie met de GKV lukt niet, interne federatie valt ons zo in de schoot. Daar zal Ds. Visser ook van geschrokken zijn. En ik met hem. We zijn het met elkaar eens.

Er wordt ook een oplossing voorgesteld. In gesprek gaan als kerken en ambtsdragers en leden met elkaar op allerlei niveaus, om zodoende onze kerken te redden en overeind te houden. We hebben daar met elkaar geen direct bezwaar tegen, maar we hebben er toch ook weer niet zonder meer alle vertrouwen in. In de oplossing verschillen we misschien, maar in de taxatie van de schade is er overeenkomst. Dat vond ik ook vaak in de artikelen van ds. Jonkman in de *Weker*: haarscherp ontdekkende en knap geformuleerde analyses, maar de oplossing lag voor mijn gevoel toch elders dan hij aangaf.

Mogelijkheden

Welke opties liggen er nu open? Ik spreek even niet van oplossingen, want ik noem wat ik hierna ga noemen, lang niet in alle gevallen een oplossing. Er is maar één werkelijke oplossing. Opties lijken er wel te zijn. Ontstaat er een federatie van CG gemeenten, dan zou het kunnen zijn dat een aantal gemeenten zich nader zouden voegen bij het verband van de GKV. Tegelijk met velen in één kerkverband, gecombineerd met sommigen in een federatie. Zoals het nu werd voorgesteld op de GS, maar dan in andere verhoudingen.

Ik weet dat dit kerkordelijk nog wel uitgewerkt moet worden, maar de mogelijkheden lijken er te zijn. U begrijpt mij toch goed? Velen begeren eenheid binnen het CGK verband, verbonden met federatie met de GKV. Ik keer een paar namen om: eenheid (voor een deel van onze gemeenten, die al heel ver zijn) met de GKV, een federatie overhoudend met de eigen CGK gemeenten (die nog niet zo ver gekomen zijn). Dit zou een antwoord kunnen geven op de vraag: Hoe lang houden we het nog vol? Ik denk niet dat br. Visser dat bedoelt, en (al weer) ik ook stellig niet, maar de ontwikkelingen kunnen in die lijn gaan. Moet men het ook niet ernstig overwegen? Als u al zo ver bent, wat let u nog om u te voegen bij de GKV? U beleeft zelf een plaatselijk sterke verbondenheid, soms meer dan met de eigen broeders. Het vloeit min of meer voort uit de gedachten van het KvhN, namelijk uit die van de CG federatie. Ik ben er zelf niet aan toe om echt op dit spoor verder te denken, maar ik stel me wel voor dat de ontwikkelingen hier ooit gaan uitkomen. Er is veel ongeduld, wat ook bleek uit een ingezonden stuk van Ds. Groenleer in het RD. U neemt wel met mij en van mij aan dat het ook niet altijd zo kan zijn dat een bepaald deel van de kerken gezien wordt als een blok aan het been. Dat houden we ook niet vol op de lange duur.

Anderen zouden misschien iets zien in de volgende optie: een overig deel van de CG "federatie" zou zich natuurlijk ook kunnen voegen bij kerkverbanden, waar zij een zekere toenadering ervaren. Ook een vorm van eenheid. Laat bijvoorbeeld Bewaar het Pand c.s. sterkere eenheid zoeken met aanverwante kerkverbanden. In een federatie moet dat mogelijk zijn?

Deze optie lijkt me geen mogelijkheid. Waarom niet? Omdat we toch ook weer niet in die mate eenheid ervaren met de Geref. Gemeenten of met de Hersteld Hervormden. Niet in die mate, zeg ik. Wel allerlei goede contacten, maar geen gevoel van absolute verbondenheid. Omdat we toch een sterk eigen kerkelijk beginsel hebben. We geloven toch nog dat het CG beginsel hoog gehouden moet worden. We hebben wel geen eigen theologie, maar we hebben wel een kerkelijk beginsel. We kunnen dat nog niet zo maar inruilen of verbinden met andere alternatieven. Deze wegen zijn voor ons toch hopelijk niet in beeld. Het zou wel mooi zijn, als we met deze kerken in gesprek zouden kunnen gaan om zodoende gestalte te geven aan de roeping om eenheid te zoeken. En we zouden echt op heel veel gemeenschappelijke onderdelen uitkomen. Onze kerken zoeken dat zelf, ook vanuit het

Agenda GS 2010

De Generale Synode 2007 is voorbij. Dat wil zeggen: zo goed als. Ik heb al diverse nabeschoouwingen gezien en daarin is ook wat gegrom en gebrom te horen. Is dat het voorspel van een aantal revisieverzoeken? Of gaat men zich alleen maar een bepaalde interpretatievrijheid veroorloven? Wel geeft een nabeschoouwing op de synode van 2007 aanleiding voor een voorbeschoouwing op de volgende synode, die onder normale omstandigheden gehouden zal worden in D.V. 2010. Wat staat er straks op de agenda? Sommige agendapunten weten we immers nu al. De studiecmissie inzake homofilie moet rapport uitbrengen. Dat moet niet al te moeilijk zijn. De materie is bekend. In verschillende andere kerken is er al breed en diepgaand over nagedacht. Ook in onze eigen kerken is er al eens studie van gemaakt. Bovendien is de Bijbel duidelijk. Het zal dan ook wel lukken om die taak in 2010 te hebben afgerond. Ik kan me tenminste niet voorstellen dat de commissie zichzelf zal blameren door aan de synode te rapporteren dat de toegemeten tijd te kort was voor een gefundeerd advies. Verder is aangekondigd dat er een instructie zal komen met het verzoek om een uitspraak over de Herziene Statenvertaling. Een agendapunt dat geen lange discussie zal vragen. Zij die hun hart verpand hebben aan de Nieuwe Vertaling of aan de NBV of aan Groot Nieuws zullen ruimhartig genoeg zijn om anderen het gebruik van de HSV toe te staan. De liefhebbers van de Statenvertaling zullen mogelijk nog wat verdeeld zijn op dit punt, maar het aantal tegenstemmers zal betrekkelijk gering zijn. Daarover zullen de gemoederen niet zo verhit raken. Toch ook eens een gemakkelijke discussie over de Bijbel. En voor de rest verwacht ik toch eigenlijk ook een paar revisieverzoeken. Vooral het 'dubbelbesluit' inzake de verhouding tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt is niet goed gevallen. Een 'dubbelbesluit', ja. Geen federatief groeimodel, maar wel plaatselijk toenadering en samenwerking zoeken. 'Nee' en 'ja' tegelijk. Het is breed uitgelegd en verdedigd maar het houdt toch iets van praten uit de twee hoeken van je mond. Het moet dan ook niet moeilijk zijn hiervan revisie aan te vragen. Dat kan al gedaan worden met een beroep op de teksten die zeggen dat ons ja ja moet zijn en ons neen neen. Zo spreekt God ook. Zou de kerk het dan anders mogen doen? Nog meer agendapunten? Ongewijfeld, maar één column kan onmogelijk die brede agenda bevatten.

P. den Butter

deputaatschap. We mogen daar plaatselijk ook wel zoeken naar begaanbare wegen, maar er is natuurlijk nog geen sprake van kerkelijke eenheid. Dat vraagt gebed en gesprek. We gaan dan maar met Jozef op weg: "Ik zoek mijn broeders".

Uitweg

De oplossing zoek ik in een andere richting. We hebben als CGK (nog) veel gemeen. In ieder geval op het gebied van organisatie en geschiedenis. Ooit zijn we allemaal op een bepaald punt begonnen. Dat was in 1834. Het is heel duidelijk en helder vast te stellen. Waarom zouden we met elkaar daar weer niet naar terug gaan? Dat jaartal (en ik hoop van veel meer) hebben we samen gemeenschappelijk. Ds. Visser stelt gesprekken voor. Welnu, dan gaan we met elkaar een preek van ds. De Cock bestuderen op de classis, of allerlei andere preken uit het verleden van onze kerken. Zeker, ergens is er verwijdering gekomen. Ergens gingen de treinen op een verschillend spoor verder, steeds verder van elkaar afwijkend. Laten we het punt opzoeken, waar we een wissel hebben omgezet. Dat geldt dan niet alleen voor de ene kant, het geldt eerlijk voor ons allen. Terug naar de "roots". Het trof me dat de jubileumbundel van "Uit de Levensbron" daaraan ook een bijdrage heeft geleverd. Daarin twee preken over dezelfde tekst, twee predikanten daarbij met dezelfde naam. Grootvader en kleinzoon. U kunt deze zelf vergelijken. Daartussen liggen honderd jaar. Er is veel veranderd.

Het jaartal 1834 heeft ons aller vertrouwen. Iemand zou echter een ander jaartal kunnen aangeven: 1517 (Kerkhervorming). Dat is een prima gedachte, een goed voorstel. Ook daar komen we dan vanzelf wel uit. Maar laten we dan maar helemaal naar de wortels teruggaan. Lees dan de preken van de Heere Jezus of van Johannes de Doper, van een Jesaja en een Jeremia. De wortels liggen in het onfeilbare Woord. Teruggaan is een ander woord voor "bekering". Kunnen we het daar als kerken over eens worden? Zou dat niet beter zijn dan de huidige situatie? Nu vormen we inderdaad een verdeeld huis. Een korte persschouw geeft daar blijk van. Ds. R. van der Kamp verklaarde best vrede te hebben met de huidige status quo. Hij is bijvoorbeeld niet tegen de vrouw in het ambt, maar hij kan ook best leven met hen die anders denken. Dat is een goede kerkelijke eigenschap (die we als CG allen wel tot op zekere hoogte hebben), maar die wel tegen grenzen aanstoot. Het eigen verband gaat minder goed functioneren in een ander gesprek in de krant. Ds. Den Bleker spreekt de-

nigrerend over ons kerkverband, als hij verdeeldheid terugbrengt op onwil bij sommigen, die er n.b. ook nog een eigen "blaadje" op nahouden, terwijl de verschillen z.i. nergens over gaan. Op die manier functioneert ons kerkverband op z'n slechtst. Ds. Langenvelde ging naar Zwolle, omdat daar voorliefde bestaat voor nieuwe vormen, zo verklaarde hij. Dat kan, maar het roept tegelijk veel vragen op. Waar staat dat nu in de Bijbel? Ds. Visser schreef in hetzelfde genoemde kerkblad over de grote waarde van de psalmen en dat is dan toch weer een heel ander geluid. Wie argeloos in een dagblad al deze hierboven aangegeven geluiden leest, vraagt zich wel enkele zaken af. Is dat de CGK? Het lijkt inderdaad meer op een federatie, dan op een kerk. Gelukkig heeft onze br. Van Sorge een evenwichtig en treffender beeld geschetst van onze kerken. Dat beeld moeten we voor ogen houden. En dat kan dan m.i. het beste als we werkelijk terug gaan naar de wortels. Naar het Woord. Naar de Christus der Schriften. Dat zou kunnen op de manier zoals Ds. Visser ons voorstelt: met elkaar in gesprek.

Maar kunnen we wel terug? Men kan dat ontkennen met het argument dat we in een andere tijd leven. Vergeet dan niet dat we allemaal in deze tijd leven, niet alleen moderniserende gemeenten maar ook de meer behoudende delen van onze kerk. En, om dan maar eens iets te noemen, ook in 2008 kan de kerk 's middags nog net zo gevuld zijn als 's morgens. Zeker, ik ben met ieder vreselijk beducht voor de gevaren van deze tijd, zoals mediaverslaving, consumptief gedrag, technische vooruitgang. Maar vraagt dat nu moderne en nieuwe vormen, vraagt dat om een preek van twintig minuten en een overname van de methoden van de wereld? Natuurlijk kunnen we maatschappelijk en sociaal niet terug, want de maatschappij is veranderd. Maar gelukkig dan juist, dat het Woord niet veranderd is. In het KvH werd onlangs juist ook weer gepleit voor gewoontevorming. Zo kunnen we misschien toch nog van elkaar leren. Maar met de Bijbel in de hand zal dat

stellig het geval zijn. Niemand heeft het antwoord op de vragen van deze tijd in zichzelf. Ik allerminst. Maar de Heere noemt Zich ook nu de Waarheid. Dat kan deuren openen voor allen die het van Hem verwachten.

We behoeven er niet op te wachten tot de kerk of de Synode gaat spreken over de wortels en over bekering. Iemand zal misschien zeggen: daar hebben we het toch altijd over? Dat is de vraag. Hebben we het echt over bekering en over schuldbelijdenis en over een waar geloof? Er lijken heel veel zaken belangrijker te zijn.

Nogmaals, u hoeft er niet op te wachten. U bent persoonlijk toch al lang op die weg van geloof en bekering en hopelijk bidt u de Heere om de doorwerking hiervan, eenvoudig, zoals het in de Schriften te lezen is? Daar toch ligt uw hoop. Het breed kerkelijke moet persoonlijk beginnen. Gaat u dan mee naar de wortels? Dat zou heerlijk zijn. Dan, in dat spoor, mogen de GKV en de GG en de HHK en wie dan ook, ook meegaan. En dan geen federatie, als dat werkelijk gaat gebeuren, maar een werkelijke gemeenschap der heiligen. Wat gelooft gij van de heilige, algemene, christelijke kerk? We hebben als kerken allen de wortels van 1517, maar meer nog we hebben toch allen het profetische Woord dat zeer vast is? Vanwaar dan toch al dat misverstaan van de Schrift en van elkaar? Dat moesten we in ieder geval als CGK gemeenschappelijk hebben. Dát Woord. Dat kan nog hoop bieden. Want: ik ben een vriend, ik ben een metgezel, van allen die Uw naam ootmoedig vrezen. Ezra 8 verhaalt ons de expeditie vanuit Babel naar Jeruzalem. Het volk kreeg grote schatten mee. De weg was gevaarlijk, ook vanwege rovers. Bij aankomst in Jeruzalem werd het zilver en goud gewogen. Was er onderweg niets verloren? Dat was de vraag toen, dat is de vraag nu. Laten we als kerken eens wegen wat we nog hebben.....

Hoe lang houden we het nog vol? Of is de vraag: hoe lang houdt God het nog vol met ons)?

P. Roos

Sprekend verleden

JEAN TAFFIN

Levensloop

Jean Taffin is een van de eerste gereformeerde theologen in ons land geweest. Jean Taffin werd in 1528 te Doornik geboren. Jean Taffin is dus afkomstig uit de voormalige Zuidelijke Nederlanden. Hij groeide op in een rooms gezin. Na verloop van tijd ging de familie over tot

de reformatie in calvinistische vorm. In 1566 werd hij predikant bij de Waalse gemeente te Antwerpen. Hier werd door de landvoogdes bevel gegeven hem gevangen te nemen, maar dit bevel werd niet uitgevoerd. Toen in Antwerpen de vrije uitoefening van de protestantse godsdienst verboden werd, vertrok hij naar Metz, totdat ook hier door de overheid de kerk gesloten werd. Toen ging

hij naar Heidelberg, waar hij predikant werd bij de Waalse gemeente. In 1571 werd hij afgevaardigd naar de Synode te Emden. In 1574 treffen we Taffin weer in de Nederlanden aan. Daar bleef hij tot zijn dood in 1602. In de laatste levensjaren van Willem van Oranje was hij zeer bevriend met de prins. Hij werd zijn hofprediker. Zo leidde hij op 12 juni 1575 in de Sint-Catharijnekkerk in Den Briel de dienst waarin het huwelijk tussen de Prins van Oranje en Charlotte van Bourbon werd voltrokken. In 1578 werd hij tevens weer predikant bij de Waalse gemeente te Antwerpen. Hij bleef hier tot 1585 toen de stad in handen van de Spanjaarden viel. In 1586 werd hij predikant te Haarlem, in 1590 te Amsterdam. Daar overleed hij 15 juli 1602. Jean Taffin trad niet bijzonder op de voorgrond, toch heeft hij grote invloed gehad op de gang van zaken in de Nederlandse kerken. Hij vertegenwoordigde o.m. de Waalse gemeenten op de Synode van Dordrecht in 1574 en 1578 en op die van Middelburg in 1581. De lijfspreuk van Jean Taffin luidde: "A Dieu ta vie, en Dieu ta fin." (je leven tot eer van God, je einde in God). Taffin heeft een aantal geschriften nagelaten. Hiertoe behoren twee stichtelijke werken: *Merckteekenen der Kinderen Gods* en *Van de Boetveerdicheyt des Levens*. Dat zijn de titels in het Nederlands. De boeken waren oorspronkelijk in het Frans geschreven. Op grond van deze boeken is Taffin wel genoemd een van de eerste vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie. In ieder geval kan gesteld worden dat Taffin een gereformeerd theoloog van het eerste uur in de Nederlanden is geweest. Taffin heeft zeer geijverd voor de praktijk der godzaligheid. Mannen als Voetius, Oomius en Van der Groe hebben later zijn naam met ere genoemd en zijn geschriften van harte aanbevolen. Taffin heeft in eigen leven ervaren wat vervolgingen en verdrukkingen zijn. Vaak verkeerde hij in levensgevaar. Door genade was hij een kind en knecht van God.

Kenmerken

In 1586 schreef Jean Taffin het boekje "*Merck-teekenen der kinderen Gods*." Hij was toen nog maar kort predikant te Haarlem. Dit boekje moeten we lezen tegen de achtergrond van de tijd waarin het geschreven werd. Taffin roept in dit boekje er bijvoorbeeld toe op alle leden van de kerk, naar de aard der liefde, te houden voor kinderen Gods. Dat roept vragen op. Maar dan moeten we bedenken dat de kerk in die tijd nog geen volkskerk was, maar een arme, verdrukte en vervolgte kerk. Uit het schrijven van Taffin valt overigens ook goed op te merken dat hij er weet van heeft dat

er kaf onder het koren is, dat lang niet iedere hoorder van het Woord van God de Heere vreest, er is zaad dat niet in goede aarde valt. Bovendien moet ieder kerklid zich toetsen aan de kenmerken die door hem beschreven worden. Het is altijd gevaarlijk enkele zinnen uit een geheel te lichten. Dat geldt vandaag ook. We dienen geschriften in hun geheel te nemen. We willen een citaat geven uit bovengenoemd boekje. "Vanwege onze oude natuur en onze afkomst uit Adam zijn wij onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, gelijk door Paulus uitvoerig besproken is (Rom. 3). Derhalve, gevoelen wij in ons de vrees om God te vertoornen en de genegenheid om te wandelen in gehoorzaamheid aan Hem, en om Hem te dienen en ons te oefenen in alle goede werken, dan is dit haten van het kwade en dit liefhebben van het goede, kortom, dan is heel deze verandering ook een zeker bewijs van onze wedergeboorte, en derhalve van het bezitten van geloof, en van onze aanneming tot kinderen. Wanneer de apostel Johannes ons heeft vermaand tot liefde jegens onze naasten, zegt hij: Wij weten dat God in ons blijft en dat wij in Hem blijven, doordat Hij ons Zijn Geest heeft gegeven (1 Joh. 3:24). Hij toont hiermee aan dat de liefde, waar hij van sprak, een gave Gods is, en dat God die in ons uitstort door Zijn Geest; waaruit volgt dat de liefde die wij in ons gevoelen, welke een vrucht is en een daad van de Heilige Geest, het geloof in ons barend, ons het bewijs levert dat wij kinderen Gods zijn. Sprekende meer in het algemeen over het onderhouden van Gods geboden, zegt hij: Wij weten dat God in ons blijft door Zijn Geest, te weten de Geest der wedergeboorte, die Hij ons gegeven heeft. Er is nog een andere vrucht des geloofs en derhalve van de inwonende Heilige Geest; zij wordt door Paulus aangewezen als hij zegt: En desgelijks komt ook de Geest onze zwakheden mede te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtigen. En Die de harten doorzoekt, weet, welke de mening des Geestes is, daar Hij naar God voor de heiligen bidt (Rom. 8:26,27). De apostel geeft ons hiermee te kennen, dat onze genegenheid om God vuriglijk te bidden ook een bewijs is dat de Heilige Geest in ons is, die Geest Die daden in ons voortbrengt welke alleen de kinderen Gods eigen zijn. Uit dit alles dan volgt: Gelijk de hitte en de gloed der kolen bewijzen zijn dat er vuur is; en gelijk de bewegingen en de daden van het lichaam zekere bewijzen zijn dat dat lichaam leeft, en dat er een ziel in is, zo zijn ook de getuigenissen, de vruchten, de werkingen, zowel van de Heilige

Geest in ons, als van het geloof en van de wedergeboorte, die daaruit voortkomen, en die wij in ons gevoelen, als bijvoorbeeld: de vrede en de rust van het geweten voor God (gevoelende ons gerechtvaardigd door het geloof); de liefde tot God en tot onze naasten; de verandering van onze genegenheden, zodat wij ons leven begeren te beteren en in de vrees Gods begeren te wandelen; onze ijver om tot God te bidden met verzuchtingen en vurige gebeden, en al dergelijke vruchten des Heiligen Geestes, die wij in ons gevoelen. Ik zeg: die alle zijn gewisse getuigenissen en innerlijke kenmerken, dat wij waarlijk Gods kinderen zijn."

Preek over Immanuël

Jean Taffin trekt soms mooie en leerzame lijnen in zijn preken die we elders niet zo aantreffen. Dit is bijvoorbeeld het geval in een preek over de naam Immanuël, Jesaja 7:14b. Daarin schrijft Taffin dat God de Heere gemeenschap heeft met de Zijnen door hen niet alleen in genade aan te nemen, maar ook door hen met Zichzelf te verenigen in Christus Jezus en hen alzo één met hen te maken. Vanuit die gedachte roept Taffin op tegen de verdorvenheden te strijden. We lezen in zijn preek: "Gij kunt niet Immanuël, God-met-ons, zeggen, tenzij ge uzelf afzondert van alle verdorvenheden en smetten, aangezien die met Mijn heiligheid niet kunnen samengaan." Taffin trekt een vergelijking met een koning die zijn intocht houdt in een stad. Als die koning binnenrijdt zijn de straten schoongemaakt en het gebouw waar de koning zijn intrek zal nemen is gereinigd en van alles voorzien wat nodig is. Dan schrijft Taffin: "Hoe veel te meer, wanneer God de Heere ons verkiest om Zijn tempel te zijn, en Zijn intocht in ons te houden, om met ons te zijn en in ons te wonen, behoren wij ons van alle onreinheid te zuiveren en de plaats Zijner woning met allerlei deugd en heiligheid te versieren?" Er dient een heilige wandel te zijn bij Gods kinderen. Taffin roept op zich geheel af te scheiden van de wereld vol vuilheden en gebreken. Taffin schrijft dat het de Heilige Geest is die met Christus verenigt, op dat Hij Immanuël, God-met-ons is. Zoals er geen vuur kan zijn zonder licht en warmte, zo kan God de Heere niet met en in de Zijnen zijn door de Heilige Geest zonder te heiligen, van zonden en gebreken te reinigen en Gode toe te wijden. Taffin wijst dan met name op de heiliging van de sabbat en de straf opgetekend in Numeri 15:32 op het schenden van de sabbat: de dood. Taffin onderstreept ook dat God met ons is overal waar wij zijn. Hij ziet en kent al onze gedachten, begeerten, woorden en werken. Hij haalt Psalm 139 daarbij

aan die duidelijk spreekt van de alomtegenwoordigheid van God. De Heere is niet blind zodat Hij de woorden en de gedachten van de mensen niet zou waarnemen. Hij haalt Ribbi aan, een vroegere joodse geleerde die erop wijst dat er altijd drie dingen bedacht moeten worden: er is een oog boven ons, er is een oor dat ons hoort en een boek waarin alle woorden en werken opgeschreven worden. We geven tenslotte het slot van de preek van Taffin weer: "Laat ons dan vast bij dit voornemen blijven, dat God de Heere met ons, en in ons is, al onze gedachten en daden ziende; dat alle ding voor Zijn ogen naakt en geopend is, dat ook de duisternis en de verborgen plaats, die wij zoeken wanneer wij kwaad willen doen, licht voor Hem zijn; dat wij in geen enkele plaats kunnen gaan waar Hij niet tegenwoordig, met ons en in ons is. Kortom, dat wij niets kunnen denken, spreken of doen, of het geschiedt voor Zijn aangezicht. Dat wij hieraan bij onszelf denken, welk een onbeschaamdheid het is, om voor Zijn ogen en in Zijn aanwezigheid te durven denken, spreken en doen, hetgeen waarover wij ons tegenover de mensen

zouden schamen. En laat ons indachtig zijn, dat God niet alleen heilig is, daar Hij de ongerechtigheid haat en een gruwel heeft van zulk een verachting van Zijn majesteit; maar dat hij ook rechtvaardig is, om eens op het allerhoogste te straffen zowel de ongerechtigheden zelf, met de laster te denken, dat God blind is, om de gedachten en werken der mensen niet te zien; alsook deze gruwelijke onbeschaamdheid, om ook maar enige ongepastheid en wandaden te bedrijven in de tegenwoordigheid van Zijn majesteit, waarvoor wij ons tegenover de mensen wel zouden wachten. Aangezien dan deze 'Immanuël' ons vermaant, dat God de Heere met en in ons is, zo moeten wij veel meer in al onze gedachten, woorden en werken heilig zijn, gelijk Hij ook heilig is, opdat wij in plaats van een scheiding te maken door onze zonden tussen Hem en ons, veeleer mogen volharden in dit hoogste goed, namelijk God met ons te hebben, zoals de naam 'Immanuël' ons leert, welke aan onze Heere Jezus Christus gegeven is."

A. Van Heteren

Overgenomen

Standpunten over homofilie schuiven

Homofilie en homoseksualiteit waren jarenlang woorden die binnen de gereformeerde gezindte nauwelijks werden uitgesproken. Met dat verzwijgen ging men in het algemeen ook stilzwijgend voorbij aan de problematiek van mensen die worstelen met hun homofiele gevoelens. Daardoor moest degene die op dit punt geen raad wist met zichzelf, in stilte zijn weg gaan. Hij voelde zich veelal onbegrepen en niet geaccepteerd. Inmiddels is homofilie een veelbesproken onderwerp binnen de gereformeerde gezindte. In de discussie worden soms standpunten ingenomen die niet overeenkomen met hetgeen Schrift en belijdenis ons leren. Bezinning rond dit thema is dus geen overbodige luxe.

Lange tijd bleef de gereformeerde gezindte afzijdig van de maatschappelijke discussie over homofilie zoals die na de Tweede Wereldoorlog op gang kwam. De emancipatie van de homoseksuelen kreeg een krachtige stimulans toen zich in de roerige jaren zestig een grote afrekening met de gangbare moraal voltrok. De grote morele omwenteling werd vooral zichtbaar op het terrein van de seksualiteit. Alle remmen moesten los; de moderne mens wilde voluit genieten zonder gebonden te zijn aan vaste waarden en normen. Vandaar dat we spreken van de seksuele revolutie.

Schokkend

Als onderdeel van deze radicale omkeer op het terrein van de zeden, claimden mensen met een homoseksuele geaardheid ook de ruimte voor hun eigen levensstijl. Zij wilden leven naar het goeddenken van hun hart en van hun boze

lusten, zoals overigens een ieder mens die heeft.

Dat werd aanvankelijk ook ver buiten orthodox-christelijke kring als schokkend ervaren. Kranten in die tijd schreven uitvoerig over het optreden van schrijver Gerard Reve, die bij een literair festijn hand in hand met zijn vriend arriveerde. Dat de auteur in zijn boeken homoseksualiteit beschreef, wist men in het algemeen wel. Dat hij echter zonder enig gevoel voor schaamte zijn levenswijze etaleerde door met zijn vriend als paar over straat te gaan, vond ook de gemiddelde (niet-christelijke) burger toen nog schokkend.

Dat veranderde eind jaren zestig, begin jaren zeventig heel snel. Homoseksualiteit werd maatschappelijk geaccepteerd dankzij een geraffineerd spel van protesteren, medelijden opwekken en infiltratie. Televisiemaker Jef Rademakers zei eind jaren zeventig in een interview met

NRC-Handelsblad over het streven naar mentaliteitsverandering: "Ik gebruik een techniek, die entertainment en amusement op zulk een wijze verweeft met de opzet om de mening en opvatting der mensen om te vormen, dat ze het niet doorhebben." Hij noemde dat "zachte infiltratie."

Protestanten gingen mee

De verandering van opvattingen begon binnen niet-christelijke, progressieve kringen maar sloeg spoedig over naar roomse en protestantse kringen. In het najaar van 1978 werd op een studieconferentie van de jongerenorganisatie van de (protestantse) ARP geponeerd: bij de vervulling van het gebod tot liefde gaat het om vriendschap. "Wanneer er een regeling zou komen voor mensen die een samenlevingsvorm in vriendschap hebben, zou dat een doorbraak betekenen. De vriendschap (hetero of homo gericht) krijgt dan legitimiteit; en daarmee ook andere samenlevingsverbanden, bijvoorbeeld die vóór het huwelijk, al dan niet gericht op het huwelijk. Ten aanzien daarvan is er vanuit de kerken altijd met de botte bijl gehakt." (*Verslag in Nederlandse Gedachten, d.d. 4 november 1978*) Een schokkend geluid in een partij die wilde teruggrijpen op mr. Groen van Prinsterer, de grote negentiende eeuwse bestrijder van de geesten uit de afgrond.

Na de morele revolutie van de jaren zestig, zeventig paste de wetgever in de daarop volgende 25 jaar –een betrekkelijk korte periode– het rechtsbestel zodanig aan dat er in wetgeving en rechtspraak geen verschil meer wordt gemaakt tussen homoseksuelen en heteroseksuelen. Het eindpunt van die ontwikkeling was de invoering van het homohuwelijk op 1 april 2001, waarbij Nederland ook nog trots was in deze voortrekkersrol in de wereld te vervullen.

Van regel naar uitzondering

De hele ontwikkeling vervulde de gereformeerde gezindte met grote zorg. Vooral ook omdat de homolobby bij herhaling probeerde deze gezindte aan te vallen. Weliswaar gaf de rechter ruimte voor afwijzing van homoseksualiteit op grond van godsdienstige overtuiging, maar meer en meer werd de reformatische kring in een uitzonderingspositie gedrongen. Dat leek coulant maar is verontrustend. Was afwijzing van de homoseksualiteit in het verleden heel normaal, nu is precies het omgekeerde het geval. Afwijzing van de homoseksuele levenswijze is in onze samenleving uitzondering geworden.

De prangende vraag is hoe lang dit nog wordt geduld. Hoe lang krijgen de ei-

gen levensbeschouwelijke organisaties (scholen, verzorgingstehuizen) nog de ruimte om op het punt van homoseksualiteit een eigen beleid te voeren.

Verschillende bewindslieden betoogden in de achterliggende jaren op dit punt de bakens niet te zullen verzetten. Aan verworven rechten zou niet worden getornd.

In de praktijk lijkt dit echter wel te gebeuren.

Sprekend voorbeeld is de positie van gewetensbezwaarde trouwambtenaren. Bij de behandeling van het wetsvoorstel voor het homohuwelijk beloofde de toenmalige minister dat er ruimte zou blijven voor ambtenaren die geen huwelijks van homoseksuelen wilden sluiten. Al heel snel waren er de eerste signalen dat die ruimte wel degelijk werd beperkt. Inmiddels weten we dat er in een groot aantal gemeenten geen plaats meer is voor een gewetensbezwaarde trouwambtenaar.

Bij het aantreden van het huidige kabinet dacht de ChristenUnie een extra garantie voor deze tegenstanders van het homohuwelijk te hebben binnengehaald, maar inmiddels is duidelijk dat die in de praktijk nauwelijks iets voorstelt. De rechtspositie van de zittende ambtenaren werd wel beschermd, maar niet die van toekomstige ambtenaren. Anders gezegd: de overheid kiest voor de zogenoemde sterfhuisconstructie: Op termijn verdwijnt de gewetensbezwaarde ambtenaar vanzelf. Voor nieuwe is in ieder geval geen plaats meer.

Welbewuste politiek van homolobby

Het is niet uitgesloten dat een vergelijkbare ontwikkeling zich ook op andere terreinen voordoet. De homolobby zal niet rusten voordat ook de "orthodox christelijke kring" bezwijkt onder de druk die deze belangengroep uitoefent. Dat de voornaamste homo-organisatie COC zich vooral richt op de gereformeerde gezindte, werd begin november met zoveel woorden gezegd door de Amsterdamse wetenschapper Hekma in het RD. Hij wees er op dat het COC welbewust deze tactiek volgt. "Het laat heikele thema's liggen, zoals een discussie over seks in het openbaar. Het richt zich vooral op reformatorische onderwerpen, zoals gewetensbezwaarde trouwambtenaren of de plaats van praktiserende homoseksuelen binnen de ChristenUnie. In die gevallen verkondigt Van Dalen geen radicale boodschap, maar een opvatting die op tamelijk grote steun in Nederland kan rekenen." (*Reformatisch Dagblad* 8 november 2007).

En de macht van het COC reikt inderdaad ver, zoals in boven genoemd artikel stond. In Den Haag gaan veel deuren voor deze groep open. De organisatie

telt maar 7000 leden, maar kan wel rekenen op de steun van veel vooraanstaande Nederlanders.

Dilemma voor scholen

Dat blijkt bijvoorbeeld uit de opstelling van minister Plasterk van Onderwijs, die tevens verantwoordelijk is voor het emancipatiebeleid. Hij presenteerde begin november de emancipatienota. Daarbij zei hij met name van orthodox-protestantse scholen te verlangen dat zij homoseksualiteit bespreekbaar maken. Zo hoopt de bewindsman te bereiken dat reformatorische christenen de homoseksuele levenswijze gaan accepteren.

Tussen de regels door kon men horen dat de minister niet zomaar een verlanglijstje neerlegde; als het moet wil hij op subtiel manier de scholen dwingen. Formeel wil hij niet de vrijheid van onderwijs aantasten, maar hij stelt wel eisen aan de inhoud van het onderwijsprogramma. Zo vrij zijn de scholen blijkbaar dus toch niet.

Besturen, schooldirecties en leerkrachten staan hier voor een groot dilemma: hoe kun je in gehoorzaamheid aan de Schrift toch voldoen aan de wensen van het ministerie? En hoe lang accepteert de minister nog dat in scholen de homoseksuele levenspraktijk op grond van Bijbel wordt afgewezen?

Christelijke homo-organisaties

Nog heel lang na de seksuele revolutie van de jaren zestig was er binnen de gereformeerde gezindte betrekkelijk weinig aandacht voor mensen met een homoseksuele geaardheid.

Mensen die homoseksuele gevoelens bij zichzelf ontdekten hielden zich stil. Zij die wel uitkwamen voor hun geaardheid en die zich dus lieten meevoeren met de stroom van de moderne tijd, namen afscheid van hun kerkelijke achtergrond. Ze voelden zich niet langer thuis in een kring waar homofilie op grond van de Bijbel werd afgewezen. Ze wilden komen zoals ze waren en daar was naar

hun gevoel binnen de benauwde kerkelijke muren geen ruimte voor.

De eerlijkheid gebiedt ook te zeggen dat gemeentelieden vaak ook geen raad wisten met hun homofiele medemens. Wanneer deze vertrokken, waren ze soms diep in hun hart blij van hen af te zijn.

Inmiddels lijkt binnen de gereformeerde gezindte zich een ingrijpende klimaatverandering te voltrekken. Verschillende belangengroepen van homoseksuelen met een christelijke achtergrond zoals Refoanders en Contrario komen vrijmoedig uit voor hun homofiele geaardheid en verlangen dat de homoseksuelen een geaccepteerde plaats krijgt binnen de gemeente. Leden van deze christelijke homolobby willen ruimte voor hun anders zijn.

Ook binnen de ChristenUnie, die zich in het verleden altijd verzette tegen de homoseksuele levenswijze, lijkt zich een veranderingsproces te voltrekken. De partij wil zich voorlopig minder duidelijk uitspreken en heeft een studiec commissie aan het werk gezet om te bepalen welk levenspatroon voor een vertegenwoordiger van de partij aanvaardbaar is. Voor de CU-vertegenwoordigster in de Amsterdamse deelgemeenteraad, mevrouw Lont, was deze verschuiving in de opstelling van de CU aanleiding om in actie te komen. Ook al zijn er vragen te stellen bij de manier waarop zij dit deed, met haar actie gaf zij wel een signaal af. Deze ontwikkelingen wijzen er op dat binnen christelijk Nederland de standpunten minder vast lijken te liggen dan voorheen. Dat geeft te denken en dwingt tot bezinning. In enkele artikelen zal worden geprobeerd de huidige verandering vanuit de kerkgeschiedenis te verklaren, aan de hand van de Schriftgegevens te bezien en daarbij ook aandacht te geven aan de pastorale aspecten.

Klaaswaal, ds. G. J. van Aalst
(wordt vervolgd)

Vragenrubriek

Bidden in de eredienst

Er zijn twee vragen over het gebed en dan met name het gebed in de eredienst. De ene vraag gaat meer over de verschillende vormen die er zijn, zoals bijvoorbeeld staande bidden als man. Is dat goed, nodig, bijbels? Er is ook een vraag over het grote gebed en met name dan de voorbede. Ik zal proberen de verschillende vragen te combineren.

Een eredienst zonder gebed is geen eredienst. Gebeden worden opgezonden,

niet alleen tijdens de kerkdienst, maar ook ervoor en erna. Eigenlijk moet het eerste gebed thuis plaats vinden, persoonlijk, en moet de Heere gevraagd worden om een zegen over Zijn Woord. De Heere is het waard om, in plaats van afwachtend naar de kerk te gaan, verwachtend te gaan!

Het is goed om, eenmaal in Gods huis aangekomen, opnieuw te bidden. Laat het danken niet vergeten worden, want het is een grote verwaardiging, een voorrecht om een plaats in Gods huis te

mogen innemen. Ik ben er voor dat dit gebed gezamenlijk plaats vindt. Dus op het moment dat de predikant onder aan de kansel staat en de kerkenraad eveneens bidt. Natuurlijk is er niets op tegen als mensen voorafgaande aan dit gebed ook nog eens voor zichzelf bidden. Maar laten we ervoor oppassen op de een of andere wijze op te (willen) vallen. De hoogmoed ligt aan de oppervlakte van ons hart. Wie het als man dan staande doet, moet niet te lang bidden en anderen die dezelfde bank in willen schuiven niet ophouden. Thuis mag je net zo lang bidden als je wilt.

Het bidden aan de voet van de kanseltrap is een persoonlijk gebed van de prediker of ouderling, net zoals iedereen op dat moment voor zichzelf een zegen moet afsmecken. Een stil gebed betekent niet dat je je slechts even stil houdt: je moet bidden!

Het gebed op de kansel, uitgesproken door de dominee of ouderling, moet vooral een gebed namens de gemeente zijn! De dominee moet dan geen persoonlijke dingen vragen; het is natuurlijk niet verkeerd om te zeggen: zegen Uw knecht en geef hem opening, of iets dergelijks. Maar eigenlijk moest hij dat maar thuis doen. Laat hij beseffen dat hij namens de gemeente spreekt. Dat hij de stem der gemeente is, moet hem aansporen tot duidelijkheid. Als hij voorbede doet voor Jan Jansen, die op zaterdagavond een aanrijding had en nu in het ziekenhuis ligt, moet hij de naam van Jan Jansen noemen en iets van de omstandigheden. Als gebeden wordt voor "hem die thans gewond in het ziekenhuis ligt", weet de gemeente niet over wie het gaat. Dan is het niet meer een bidden van de gehele gemeente. Die overigens tot meelevens geroepen is en daarom het een en ander weten moet.

Er is ook een andere kant. Om allerlei details te noemen in het gebed over het ongeluk van Jan Jansen hoeft nu ook weer niet. De gemeente hoeft op dat moment bijvoorbeeld niet te weten, dat het zijn schuld ook nog eens was, omdat hij een glaasje teveel op had, enzovoort enzovoort. Dan wordt het gebed een soort mededelingenrubriek. Dat hoeft niet tegenover de gemeente, het hoeft zeker niet tegenover de Heere.

In het grote gebed moet vooral niet vergeten worden te bidden om de werking van Gods Geest. Dat is absoluut noodzakelijk. Het gebed mag niet gebruikt worden om allerlei waarheden uit te stallen en zo te demonstreren hoe goed men wel niet bidden kan en hoe goed men wel niet de waarheid onder de knie heeft! Bidden is vragen om dingen die je nodig hebt.

Bedenk daarbij ook dat je in een open-

baar gebed niet voortdurend Heere zegt, en die Naam als het ware gebruikt als een stopwoord. Dit gebeurt veelal onbewust en juist daarom moet er op gelet worden.

Ik vind het persoonlijk een mooie gewoonte als mannen gaan staan onder het bidden, maar we kunnen niet zeggen dat het volgens de bijbel móet. We lezen van staande bidden in de Bijbel, denk slechts aan de gelijkenis van de farizeër en de tollenaar, maar ook van knielend bidden, denk aan Daniël. Voor de eredienst geeft de bijbel geen expliciete voorschriften. Denken we bijvoorbeeld aan 1 Tim. 2:8 ("Ik wil dan dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen"), dan gaat het over een bidden op allerlei plaatsen, dus niet alleen in de kerk, en dan wel met de handen naar omhoog. Dat is een mooie houding, lege handen opheffen. We kunnen ze ook vouwen. Wel bedenkend dat de Heere niet in de eerste plaats let op onze knieën, onze monden en ogen, maar op ons hart! In de tijd van de hagepreken stonden de mannen beschermend om de vrouwen heen. Hoe het zij, staande bidden is niet verkeerd, maar waarom dan alleen de mannen en niet de vrouwen! Maar laten we er geen twistpunt van maken, zoals sommigen de gewoonte hebben. Twistpunten zijn er al genoeg en de meeste ook nog eens om secundaire dingen. Als het om expliciete bijbelse voorschriften ten aanzien van de eredienst gaat, spreekt de Schrift in 1 Kor. 11 bijvoorbeeld wel van

de noodzaak om als vrouw met gedekt hoofd naar Gods huis te gaan.

De gemeente moet blijde en droeve dingen doorgeven aan de kerkenraad opdat er voorbede gedaan kan worden. Als vader aan tafel bidt voor Piet die naar de dokter moet en Marie die rijexamen moet afleggen, dan moet de gemeente het vanzelfsprekend vinden dat in de gemeentelijke voorbede namen en zaken worden genoemd. Meld dingen aan de kerkenraad of uw predikant! Gaat het er een beetje uit dat jonge vaders zondagsmorgens naar de consistorie komen om wegens de geboorte van een kleine dankzegging aan te vragen? Dat zou jammer zijn. Ook al weet je dat de dominee er van op de hoogte is, is deze gang naar de consistorie toch goed. En tussen twee haakjes: als God je ziel wil de zegenen in de kerk, ga dan ook maar eens naar de consistorie toe om dat te vertellen, dat mag hoor! Een ander kan er ook zo van opknappen.

En tenslotte wat het bidden betreft: ook het dankgebed hoort erbij. Na de preek, in de consistorie en thuis! Omdat de Heere nog zo goed is om bemoeienis met ons te hebben!

Ik hoop dat ik de vragen zo enigszins heb beantwoord. Over de eredienst en haar vele facetten is natuurlijk heel veel te zeggen, zeker over het gebed. Moge de Heere de zondag, Zijn dag, met Zijn zegen bekronen!

K. Hoefnagel

Boekbespreking

Ulrike Halbe-Bauer, *De verscheurde stad*, paperback, 123 blz., € 12,95, Uitgeverij Barnabas, Jongbloed bv Heerenveen, ISBN 978-90-8520-075-8. De ondertitel luidt: "Een verhaal uit de tijd van de wederdopers." Het boek is een historische roman. De auteur is lerares Duits en geschiedenis en woont in Freiburg. De waargebeurde geschiedenis van de wederdopers in Mnster wordt in dit boek verteld vanuit een fictieve, persoonlijke invalshoek. Achterin het boek is een woordenlijstje opgenomen. Onzes inziens geeft het boek een goede indruk van de gebeurtenissen die in Münster hebben plaatsgevonden. Het kwam in de stad tot allerlei misstanden. Bijvoorbeeld veelwifverij. Het leest gemakkelijk. Enkele uitdrukkingen zou ik niet of anders hebben weergegeven. De inhoud van het boekje doet denken aan het boekje van T. Mateboer "De ondergang van de wederdopers te Münster." (1981 De Banier- Utrecht).

Jeugdboeken, Uitgave De Banier, Utrecht. In deze tijd van het jaar wordt er door de jeugd meer gelezen dan anders. Het is dan ook een goede zaak dat er nieuwe jeugdboeken zijn uitgekomen en dat er herdrukken van andere jeugdboeken zijn verschenen. We noemen eerst de *nieuwe uitgaven*: Jolanda Dijkmeijer, *De dierenkaravaan* € 6,90 en *Wie redt Nina* € 7,90. Jannie Koetsier, Rianne & Joanne – *Huttendorp* dl. 5 € 6,70, Rianne & Joanne – *De Beestenboel* dl. 6 € 6,70, *Spanning op de boerderij* € 6,70. Adri Burghout, Tim & Tor – *Het geheim van de griendkeet* dl. 1 € 7,20, *Lifeline 2* krijgt hulp dl. 2 € 7,20. Jan Willem Blijdorp, *Verzin iets beters* € 9,75. Leendert van Wezel, *De valkeniers* – *Het raadsel van de valk* dl. 1 € 8,25, Diana Pater, *Zwerfkinderen* € 11,50. Vervolgens willen we u de *herdrukken* doorgeven: M. Kannis, *Maarten Gunnik serie* – *Vergeefse vlucht* dl. 6 € 6,45, *Verdacht van diefstal* dl. 7 € 6,45, *Vader in gevaar* dl. 8 € 6,45, *Vuil verraad* dl. 9 € 6,45,

Verscholen vijand dl. 10 € 6,45. Jan Willem Blijdorp, De drie avonturiers – Kunstroof in Parijs € 9,90. A. Vogelaar-v.Amersfoort, Prummeltje gaat varen dl. 5 € 5,75, Prummeltje op reis dl. 6 € 5,75, Prummeltje vindt een schat dl. 7 € 5,75, Prummeltje op de markt dl. 8 € 5,75, Prummeltje op de markt dl. 9 € 5,75, Prummeltje helpt vangen dl. 10 € 5,75. Elk jaar verschijnen er bij de Bannier jeugdboeken geschikt voor diverse leeftijden. U kunt voor uw kinderen uit deze boeken een keuze maken. Het is niet onbelangrijk wat onze kinderen lezen. Als ouders hebben we de taak erop toe te zien dat de jeugd verantwoorde boeken leest. Onder die categorie vallen de boven genoemde boeken.

Dagboek, Mijn dagen zijn bij U geteld, 392 blz., gebonden, € 12,95, Uitgave Stichting Balkanzending, Staphorst, ISBN 978-90-71287-20-6. De ondertitel luidt: "Bijbels dagboek voor jongeren." De stichting Balkanzending brengt Gods Woord sinds 1984 op de Balkan door middel van financiële en materiële hulp aan ds. S. Ralevic. Hij verspreidt sinds 1969 Bijbels en christelijke lectuur op de gehele Balkan. Ook verzendt hij Bijbels en stichtelijke boeken onder Joegoslaven buiten de Balkanlanden. De lectuur bestaat uit eigen preken, meditaties, themaboeken en werken van onder anderen John Bunyan. De boeken worden gedrukt in een drukkerij op de Balkan. Het nu verschenen dagboek is bestemd voor jongeren van 12 tot 18 jaar. Predikanten uit verschillende kerkverbanden hebben hun medewerking verleend. Verschillende Bijbelse personen zijn besproken. De schrijvers hebben geprobeerd actuele zaken te verwerken in de meditaties. Door de aanschaf van dit dagboek wordt het werk van de Balkanzending gesteund. Naast deze steun is vooral ook gebed voor deze zendingsarbeid nodig. We geven de inhoud van het dagboek weer: De maand januari gaat over Jozua en is verzorgd door ds. B. Reinders. Februari: Simson door ds. K. Visser. Maart: Samuël door ds. A. van Heteren. April: Ruth, Machlon en Chilion door ds. A. Verschuure. Mei: Elia door ds. C.L. Onderdelingen. Juni: Elisa door ds. B.J. van Boven. Juli: Daniël door ds. J.M.D. de Heer. Augustus: De verloren zoon door ds. H. Zweistra. September: Stefenus door ds. J. Goudriaan. Oktober: Saulus door ds. J.D. Heikamp. November: Timotheüs door ds. M.C. Tannis. December: Johannes de Doper door ds. Tj. de Jong. De heilsfeiten zijn apart behandeld door ds. A. Schultink en voor andere bijzondere dagen heeft ds. A. Kort meditaties geschreven. Achterin het boek treffen we een register van Bijbelteksten aan. Voor weinig geld heb-

ben onze jongelui een kloek uitgevoerd dagboek in handen. Trouwens, ook anderen kunnen dit dagboek goed lezen. Van harte aanbevolen. We besluiten met een citaat uit het voorwoord: "Wat zou het een wonder zijn als onze jongeren door het lezen van dit dagboek door de Heere Zelf werkzaam zouden mogen worden gemaakt met hun eigen zielenheil, maar ook met het heil van hun naasten. Daardoor wordt Gods Naam toch verheerlijkt. Immers de uitbreiding van Gods Koninkrijk en de verheerlijking van Zijn Naam zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De Heere kan het ook nooit doen om iets van ons. Hij kan het alleen doen om de eer van Zijn Naam. Het dagboek kan direct besteld worden bij de Stichting Balkanzending, Postbus 57, 7950 AB te Staphorst. Per telefoon: 0522-462139, per fax: 0522-466060 of per mail Jac.Mussche@kliksafe.nl. Het dagboek wordt niet via de reguliere handel verkocht. De prijs van € 12,95 is exclusief verzendkosten.

L. Vogelaar, Van zee tot zee zal Hij regeren, deel 1, gebonden, 304 blz., € 27,50, Uitgeverij 'de Ramshoorn', Goes, ISBN 97890-76466-66-8. De ondertitel luidt: "De Gereformeerde Gemeenten en de watersnood van 1953." Het is dit jaar 55 jaar geleden dat de watersnood van 1953 een werkelijkheid werd. Grote delen van Zuidwest-Nederland werden overspoeld door het verwoestende water. Naast veel materiële schade verdronken dieren en mensen. Er kwamen 1836 personen om. Het boek begint met een aantal algemene hoofdstukken over de ramp van 1953. Vervolgens wordt aandacht gevraagd voor de getroffen plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen en op Zuid- en Noord-Beveland, Tholen en Sint Philipsland. Er zal D.V. nog een tweede deel verschijnen waarin aandacht zal worden besteed aan de rest van het rampgebied. Kwam de watersnood helemaal onverwacht? Neen. Ingenieurs hadden al jaren gewaarschuwd dat de dijken te zwak waren. Het had overigens in 1953 nog erger kunnen zijn. Als alle omstandigheden hadden tegengezet dan was de vloedgolf die Nederland trof nog 1 tot 1,5 meter hoger geweest. Drie factoren voorkwamen menselijkerwijs een nog grotere ramp: het afnemen van de storm tijdens de uren waarop de dijken braken, de betrekkelijk lage waterstand van de grote rivieren en het feit dat er geen sprake was van een hoog, maar een laag springtij (de maan stond ver van de aarde). We hebben het boek met belangstelling doorgenomen. Het keurig verzorgde boek bevat een schat aan gegevens. Ooggetuigenverslagen zijn opgenomen. De titel van het boek is ontleend aan psalm 72:4 (berijmd) "Van

zee tot zee zal Hij regeren." Naast algemene informatie beperkt de auteur zich hoofdzakelijk tot de Gereformeerde Gemeenten. Er waren 1835 slachtoffer te betreuren bij de watersnood, waarvan 130 behorend tot de Gereformeerde Gemeenten. De vraag zou gesteld kunnen worden waarom de auteur zich in grote lijnen beperkt heeft tot de Gereformeerde Gemeenten. Zou het niet te overwegen zijn geweest dit ruimer te nemen? Op de blz. 158-160 wordt geschreven over Stavenisse, waar Potappel verdronk. Met één golfslag ging hij in in die veilige haven der eeuwigheid, om volmaakt Sabbat te houden daar Boven (blz. 159). Wie intekent op beide delen betaalt € 22,50 per deel. Wellicht was het beter geweest één deel te schrijven. De ervaring leert dat een tweede deel lang niet zo goed verkoopt als een eerste deel. Overigens hebben we alle waardering voor de inhoud van dit boek. Achterin het boek zijn een plaatsnamenregister en een persoonsnamenregister opgenomen. Op 12 februari 1953 werd het volgende in De Saambinder geschreven: "O land land, hoor des Heeren Woord! Hoe geldt dit woord ook ons wanneer wij letten op de ontzaggelijke gebeurtenissen van de ramp, die ons volk zo zwaar getroffen heeft. Ik zal bij al de onbeschrijflijke tonelen, die zich daarbij afgespeeld hebben, niet stilstaan, ook niet zozeer bij de verliezen van dierbare panden en bezittingen, die in één klap zovelen ontnomen zijn, wijl in de couranten daar reeds veelvuldig over geschreven werd. De Heere mocht die zeer velen die in diepe smart en rouw zich bevinden en waarbij sommigen in nog zovele andere vrezes verkeren bij aanvang of voortgang in genade willen gedenken, hen troosten en sterken en de ledige plaatsen met Zijn genadige inkomst willen vervullen. Hij toch kan het goed maken voor tijd en eeuwigheid, zoals Hij alleen dat kan. Dat het oog maar gedurig naar boven geslagen moge zijn, wijl het Zijn handen zijn die slaan, doch die ook helen. Wie had gedacht slechts een goede week geleden, dat zoveel ellende, zoveel smart en zoveel verwoesting in zo korte tijd in zulk een mate ons overkomen zou. Hoe duidelijk was in dat vreselijke gebeuren de sprake Gods van Zijn heilig ongenoeven over de zonde." De scheuring waarmee de Gereformeerde Gemeenten te maken kregen in 1953 wordt erger genoemd dan de ramp van 1953 (hoofdstuk 23). Na de Tweede Wereldoorlog gold: Geslagen en geen pijn gevoeld. Met pijn in het hart moet gezegd worden dat dit ook van onze dagen geldt. Ook na 1953 is ons volk voortgegaan op een weg al verder bij de Heere vandaan.

Stichting steun
Messias
belijdende
Joden

Postbus 22 3860 AA Nijkerk

Voor informatie:
Ds. G. Bouw.
Tel.: 0172 - 470040
E-mail: g.bouw@solcon.nl

Steun de
evangelieverkondiging
door Messiasbelijdende
Joden in Israël

Stort uw gift
op rekening 37 78 53 496 (Rabobank)
of 833 07 97 (Postbank)

Wij verzorgen graag een lezing
of diaprojectie op uw gemeentevond
of verenigingsavond

kliktime
...een klok op de muisklik*

Beheer het computer-
en internetgebruik
van uw kinderen.

€ 39,95
€ 24,95!

Wintersale!

Actie is geldig t/m 16 februari 2008

Kijk snel op **www.kliktime.nl**

* Alleen voor Windows® 2000/XP

Een product van

klikSAFE

Zorg dichtbij

Rotterdam Gouda Veenendaal
Zwijndrecht Gorinchem
Goes

Actief in uw regio!

Waar u ook woont,
Agathos brengt zorg dichtbij:
• Huishoudelijke verzorging
• Persoonlijke verzorging
• Verpleging

• Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator
aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen.
Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de
CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUISZORG

T 010 264 07 77 I www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur

T H in Zuna bij RIJSSEN

vakantie bungalow's

v.a.g.v. tel 0548-512790 of kijk
op www.vakantieoordholsappel.nl

Vakantie op Texel

De Verrassing.nl

Veertien accommodaties, waaronder
acht bungalows en vijf nieuwe chalets.

De Noordel

Park achter De Verrassing. Vijf luxe
bungalows met veel privacy.

De Noorderhoeve.nl

Twee vakantiewoningen voor
zorgvakanties. Ook uitermate geschikt
voor minder validen.

Boeken? Bel 0222 31 89 06

Het wordt ~~warm~~ op de wereld

Kouder!

Warmer!!
KOUDErrrrr

sgp » jongeren

(Kli)maat houden

Meld je aan voor de SGP-jongeren
op www.sgpj.nl.

Kom met de klimaatbus!